

Borg jou gunstelingwoord

Sponsoractie om prestigieus Afrikaans woordenboek te redden

Zoals het Nederlands het omvangrijke *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT) heeft, zo heeft het Afrikaans het *Woordeboek van die Afrikaanse Taal* (WAT). Belangrijk verschil: het WNT is af, het WAT nog niet. Of het ooit zover komt, is niet helemaal zeker. Subsidieperikelen – inderdaad. Een opmerkelijke actie moet uitkomst bieden.

Willem Botha

HOOFDREDACTEUR WOORDEBOEK VAN DIE
AFRIKAANSE TAAL

Ooit overwogen een woord te kopen? *Robot* misschien? Of *alleenloper*? Of toch *liefde*? Sinds kort kan het. Het gaat om Afrikaanse woorden, en ze kosten 10 euro per stuk; wie echt honderd procent exclusiviteit wil, betaalt 500 euro. Zo steunt u een belangrijk woordenboek in Zuid-Afrika, dat door subsidieperikelen in zijn voortgang wordt bedreigd.

Dat *Woordeboek van die Afrikaanse Taal* (afgekort WAT) is een enorm project, waaraan al sinds 1926 wordt gewerkt. In 2009 verscheen deel 13 (de letter R), en er zijn nu nog zeven delen te gaan, die in 2036 klaar zouden moeten zijn. Maar of het zover komt, is de vraag. Want ook in Zuid-Afrika drogen de subsidiebronnen van de overheid steeds meer op. Vandaar de actie 'Borg 'n woord', die iedereen in staat stelt een Afrikaans woord te sponsoren.

Wat voor woorden staan er in het woordenboek – en kunnen dus gesponsord worden? Het WAT documenteert en

verklaart een grote variëteit aan woorden en uitdrukkingen uit het Standaard-afrikaans, uit de spreektaal en uit verschillende regionale varianten van het Afrikaans, zoals het Kaaps en het Nama-kwalands. Het kan worden gezien als de Afrikaanse evenknie van het 43-delige *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT), dat in 1998 werd voltooid, ruim 130 jaar nadat het eerste deel verscheen.

■ NEDERLANDSE OORSPRONG

Het Afrikaans (door Nederlanders vaak Zuid-Afrikaans genoemd) is de moedertaal van 6 miljoen Zuid-Afrikanen, van wie er 3,3 miljoen niet blank zijn. Daarmee vormen de moedertaalsprekers van het Afrikaans de op twee na grootste taalgroep in Zuid-Afrika, na de Zoeloen en de Xhosa-sprekers, maar ver voor de moedertaalsprekers van het Engels.

Ongeveer negentig procent van de Afrikaanse woordenschat is van Nederlandse oorsprong. Van veel woorden is

de betekenis in beide talen dezelfde, al is de Afrikaanse spelling wel vaak anders – moderner zo men wil – dan de Nederlandse: *kamera* - *camera*, *akademies* - *academisch*, *metode* - *methode*. Een aantal woorden heeft in het Afrikaans meer betekenissen dan in het Nederlands, andere woorden juist minder, en van een derde groep woorden is de betekenis veranderd. Voorbeelden zijn *vinnig* ('snel'), *bees* ('stier', 'koe' of 'os'), *stadig* ('niet snel') en *vaak* ('slaperig'). Voorbeelden van Afrikaanse woorden uit het Khoikhoi en het Maleis die niet in het Nederlands voorkomen, zijn *baie* ('veel'), *piering* ('schoteltje'), *dagga* ('hasj'), *gogga* ('insect') en *kierie* ('wandelstok').

■ GEVAAR

Het WAT is niet alleen een woordenboek, maar ook een instelling, die zich breed inzet voor de Zuid-Afrikaanse talen – voor alle Zuid-Afrikaanse talen. Zo verzorgt het een opleiding voor woor-

The screenshot shows the WAT website interface. At the top, there is a search bar with the text 'WAT Selfoon Tuisblad' and 'Resultate'. Below the search bar, there is a search button labeled 'Soek'. The search results show 'Huidige soektog: bittereinder Resultate: 6'. The main result is for the word 'bittereinder' with the definition: 'Persoon wat tot die end toe verhard uit pligsgevoel en getrouheid aan 'n ideaal [veral strydery in die Tweede Vryheidsoorlog]: Die bittereinders in die Engelse Oorlog.' To the right of the definition is a table showing the percentage of users who have sponsored the word.

Titel	Telling
bittereinder	100%
bittereindermoed	55%
einde	53%
onstuitbaar	53%
pronk	53%
reaksie	53%

Bittereinder in die elektroniese versie van het *Woordeboek van die Afrikaanse Taal*.

denboekmakers van de andere tien officiële landstalen. Samen met de Pan-Zuid-Afrikaanse Taalraad speelde het WAT ook een doorslaggevende rol in het vestigen van zogeheten ‘woordenboek-eenheden’ voor alle elf officiële talen in Zuid-Afrika.

Het WAT is nog altijd volop in bedrijf, hoewel zoals gezegd de subsidiëring een probleem is geworden. De staatssubsidie, die vroeger de belangrijkste inkomstenbron was, is de afgelopen jaren teruggebracht van 2,3 miljoen rand (ongeveer 230.000 euro) per jaar in 2003 naar 1 miljoen rand in 2011. Daardoor dreigde het WAT ernstig in de problemen te komen. De kans dat het *Woordeboek van die Afrikaanse Taal* onvoltooid zal blijven, is reëel aanwezig, en daarmee het gevaar dat de Afrikaanse taal nooit in haar geheel zal worden opgetekend.

Dankzij trouwe sponsors kon dat gevaar tot nu toe worden afgewend. Maar om het uiteindelijke doel – de voltooiing van het WAT – te bereiken, is er meer nodig: 3 miljoen rand om precies te zijn, naast de 1 miljoen jaarlijkse staatssubsidie. En dus worden er nieuwe sponsors gezocht.

■ CERTIFICAAT

Vanaf nu kunnen ook Nederlanders en Vlamingen een Afrikaans woord sponsoren via de actie ‘Borg ’n woord’. Tot 28 februari 2013 krijgen zij gratis toegang tot de digitale versie van het WAT, de ‘Elektroniese WAT’. Belangstellenden kunnen op www.woordeboek.co.za als gebruikersnaam (‘username’) ‘onzetaal’ invoeren en vervolgens als wachtwoord (‘password’) ook ‘onzetaal’ gebruiken. Zo kan een ieder die dat wil in de grote hoeveelheid Afrikaanse woorden die al in het WAT zijn opgenomen, rustig op zoek gaan naar een woord dat hij of zij zou willen sponsoren. De deelnemers ontvangen voor hun 100 rand (of 5000 rand bij exclusieve sponsoring – omgerekend 10 of 500 euro) een certificaat van het WAT met daarop hun naam en het woord of de woorden die zij gesponsord hebben. De sponsors kunnen ook nog een prijs van 25.000 rand winnen.

Het is ook mogelijk om een willekeurig Nederlands woord voor te stellen, bijvoorbeeld *stoplicht*, *vrijgezel* of *liefde* (in het Afrikaans *robot*, *alleenloper* en *liefde*). Het WAT zal dan het Afrikaanse equivalent op het certificaat vermelden. Zie verder www.wat.co.za/Borgnwoord.htm.

Grijp uw kans en koop een woord. En: kom ons doen dit vir Afrikaans, die lewenslustige spruit van Nederlands! ■